

Latvijas Republikas Senāts
SPRIEDUMS

Rīgā 2021.gada 23.septembrī

Tiesa šādā sastāvā: senatores Rudīte Vīduša, Veronika Krūmiņa, Ieva Višķere

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz SIA „Moller Auto Latvia”, SIA „Moller Auto Ventspils”, SIA „Moller Auto Krasta” un *SE Moller Baltic Import* pieteikumiem par Konkurences padomes 2014.gada 15.decembra lēmuma Nr. E02-68 atcelšanu daļā vai grozīšanu, sakarā ar Konkurences padomes un *Heinz Wilke Autohandel GmbH* kasācijas sūdzībām par Administratīvās apgabaltiesas 2018.gada 22.novembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Konkurences padome konstatēja Konkurences likuma 11.panta pirmajā daļā noteiktā vienošanās aizlieguma pārkāpumu un uzlika naudas sodus SIA „SD Autocentrs”; SIA „Ripo Autocentrs”; *SE Moller Baltic Import*, t.sk. daļu solidāri kopā ar *Harald A.Moller AS*; SIA „Moller Auto Krasta”, t.sk. daļu solidāri kopā ar *Heinz Wilke Autohandel GmbH*, bet daļu solidāri kopā ar *Moller Auto Baltic AS*; SIA „Moller Auto Ventspils”, t.sk. daļu solidāri kopā ar *Heinz Wilke Autohandel GmbH*, bet daļu solidāri kopā ar *Moller Auto Baltic AS*; SIA „Moller Auto Latvia” solidāri kopā ar *Moller Auto Baltic AS*.

Konkurences padome atzina, ka pārkāpums izpaudies tādējādi, ka starp sabiedrībām ir notikusi vienošanās par dalības nosacījumiem iepirkumos, tostarp par tirgus sadali. Lietas dalībnieku starpā tika sistemātiski pārkāpta patiesa un brīva konkurence iepirkumos, kā rezultātā maksimāli tika samazināta konkurence starp *Volkswagen* zīmola dīļeriem. Vairāku gadu garumā lietas dalībnieku starpā notika rīcības saskaņošana dažādos veidos, piemēram, ļaujot uzvarēt izvēlētam pretendētā, pārējiem pretendentiem iesniedzot neizdevīgākus, saskaņotus piedāvājumus vai arī vispār neiesniedzot savus piedāvājumus. Iepriekš minēto darbību veikšana ir tieši vērsta uz konkurences ierobežošanu pēc mērķa un kvalificējama kā horizontāla karteļa vienošanās tiktāl, cik tā notikusi neatkarīgu tirgus dalībnieku starpā. Konkrētajā lietā karteļa vienošanās īpatnība ir tā, ka lietas dalībnieki pārstāv vienu un to pašu zīmolu, respektīvi – karteļa ietvaros tikusi ierobežota konkurence viena zīmola ietvaros (*intra brand competition* – angļu val.). Savukārt *SE Moller Baltic Import* (*Volkswagen* zīmola automašīnu importētājs Baltijas valstīs) zināja par dīļeru plānotu vai faktisku rīcību attiecībā uz

tirgus sadali un vienošanos par piedalīšanos vai nepiedalīšanos iepirkumos un zināmā mērā šādas darbības atbalstīja un veicināja.

[2] *SE Moller Baltic Import*, SIA „Moller Auto Latvia”, SIA „Moller Auto Ventspils” un SIA „Moller Auto Krasta” vērsās Administratīvajā apgabaltiesā par minētā lēmuma atcelšanu pieteicējam nelabvēlīgajā daļā vai tām piemērotā soda apmēra grozīšanu (samazināšanu). *Harald A. Moller AS* un *Moller Auto Baltic AS* iesniedza pieteikumu Administratīvajā apgabaltiesā, pārsūdzot lēmumu daļā par tām solidāri uzlikto naudas sodu. *Heinz Wilke Autohandel GmbH* pārsūdzēja apgabaltiesā lēmumu daļā par tai solidāri uzlikto naudas sodu.

Apgabaltiesa izdalīja atsevišķā tiesvedībā *Harald A. Moller AS*, *Moller Auto Baltic AS* un *Heinz Wilke Autohandel GmbH* prasījumus par lēmuma atcelšanu daļā par šīm sabiedrībām noteikto solidāro atbildību. Ar apgabaltiesas lēmumu *Heinz Wilke Autohandel GmbH*, *Harald A. Moller AS* un *Moller Auto Baltic AS* vēlāk pieaicinātas izskatāmajā lietā kā trešās personas.

[3] Administratīvā apgabaltiesa ar 2018.gada 22.novembra spriedumu apmierināja SIA „Moller Auto Latvia” un *SE Moller Baltic Import* pieteikumus, savukārt SIA „Moller Auto Ventspils” un SIA „Moller Auto Krasta” pieteikumu apmierināja daļā. Spriedums pamatots ar turpmāk minētajiem apsvērumiem.

[3.1] Konkurences padome ir inkriminējusi pieteicējam aizliegtu vienošanos par tirgus sadali un aizliegtu vienošanos par piedalīšanos vai nepiedalīšanos iepirkumos un šīs darbības (bezdarbības) nosacījumiem. Pārkāpumi atbilst Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 3. un 5.punktā ietvertajiem pārkāpumu sastāviem.

[3.2] Sākotnējā dīleru un arī importētāja savstarpējā sarakstē panāktā vienošanās par nekonkurēšanu noteiktos iepirkumos paredz arī tās dalībnieku turpmāku saskaņotu rīcību tirgū. Konkrētā vienošanās un saskaņotās darbības ir aptvertas ar vienotu mērķi – mazināt savstarpēju konkurenci iepirkumos viena zīmola ietvaros (apgabaltiesas spriedumā apzīmēta kā pamatvienošanās).

[3.3] Konkurences padome ir konstatējusi, ka atsevišķos gadījumos tirgus dalībnieki ir sagatavojuši citiem neatkarīgiem tirgus dalībniekiem iepirkuma dokumentāciju, bet atsevišķā epizodē dīleri apsprieduši informāciju, kas saistīta ar iepirkumā piedāvājamo cenu. Šīs epizodes (Liepājas speciālās ekonomiskās zonas un AS „LPB” iepirkumi) Konkurences padome kvalificējusi kā vienotu un turpinātu pārkāpumu, bet tās ir aplūkojamas kā autonomas vienošanās, jo nav pierādījumu, kas ļautu secināt, ka šīs vienošanās ietilptu vispārējā plānā, kas aptverts ar pamatvienošanās mērķi. Šajās epizodēs atšķirībā no pamatvienošanās informācijas aprīte notika tikai starp epizodē iesaistītajiem dīleriem. Konkurences padome lēmumā nav uzrādījusi pierādījumus, kas ļautu secināt, ka citi lietas dalībnieki ir zinājuši vai tiem vajadzētu zināt par šīm epizodēm.

Liepājas speciālās ekonomiskās zonas un AS „LPB” iepirkumu vienošanās ir noslēgtas starp konkurentiem – neatkarīgiem *Volkswagen* dīleriem. Abas šīs vienošanās satur vienošanos arī par piedāvājuma cenu, kā arī dalībnieku apmaiņu ar iepirkuma dokumentāciju. Šie būtiskie apstākļi ļauj minētās vienošanās atzīt par mērķa vienošanos, jo no lietā iesniegtajiem pierādījumiem ir acīmredzams, ka konkrētajos iepirkumos pretēji iepirkuma būtībai ir tikusi izslēgta jebkāda konkurence, kas secīgi ir negatīvi ietekmējusi iepirkumā piedāvāto preču cenu. Iepriekš minēto apstākļu kopums liedz arī konstatēt jebkādas iespējamus šo vienošanos efektivitātes ieguvumus Konkurences likuma 11.panta otrās daļas kontekstā.

Līdz ar to lēmums atzīstams par pamatotu, ciktāl ar to ir konstatēts Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas pārkāpums pieteicēju SIA „Moller Auto Krasta” un SIA „Moller Auto Ventspils” darbībās.

[3.4] Lietā ir izšķirams, vai *SE Moller Baltic Import* un SIA „Moller Auto Latvia” ir atzīstamas par pamatvienošanās dalībniecēm. Lai konstatētu Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas pārkāpumu, jāpastāv gribas sakritumam starp vienošanās dalībniekiem par konkurences kavēšanu, ierobežošanu vai deformēšanu. Respektīvi, ir jāpierāda, ka minētais tirgus dalībnieks ar savu rīcību ir paredzējis dot ieguldījumu visu dalībnieku kopējo mērķu sasniegšanā un ka tas ir zinājis par citu uzņēmumu paredzēto vai īstenoto prettiesisko rīcību, lai sasniegtu šos pašus mērķus, vai ka tas varēja to loģiski paredzēt un bija gatavs uzņemties risku.

Konkurences padome lietā nav pierādījusi apstākļus, kas pamatvienošanās ietvaros ļautu prezumēt SIA „Moller Auto Latvia” darbībās saskaņotu rīcību. SIA „Moller Auto Latvia” nav piedalījies ne dīleru sanāksmē, ne arī turpmākajā dīleru un importētāja savstarpējā e-pastu sarakstē, kurā apspriests vienošanās saturs. Atšķirībā no citiem lietas dalībniekiem SIA „Moller Auto Latvia” nav saskaņojusi savu rīcību, nosūtot informāciju citiem dīleriem. SIA „Moller Auto Latvia” ir saņēmusi citu dīleru e-pastus salīdzinoši īsu laika posmu, mazāk nekā četrus mēnešus, tā ir piedalījies iepirkumos pēc ekonomiskā izdevīguma. Tādēļ lēmums daļā, ar kuru SIA „Moller Auto Latvia” darbībās konstatēts Konkurences likuma 11.panta pirmajā daļā noteiktā aizlieguma pārkāpums, atzīstams par nepamatotu. Informācijas apmaiņa pati par sevi Konkurences padomes lēmumā nav norādīta kā tāda, kas veido pārkāpumu.

Attiecībā uz *SE Moller Baltic Import* dalību vienošanās konstatējams, ka *SE Moller Baltic Import* ir ne tikai aktīvi iesaistījies pamatvienošanās apspriešanās, sniedzot arī vienošanās noteikumu skaidrojumus un risinot dīleru domstarpības, bet ir konstatējams arī *SE Moller Baltic Import* un dīleru gribas sakritums.

[3.5] Lai varētu nonāktu pie pārliecinoša secinājuma, ka pamatvienošanās veido konkurences ierobežojumu pēc mērķa, nepieciešams novērtēt vienošanās ekonomisko un tiesisko kontekstu.

Volkswagen zīmola automašīnu izplatīšana ir balstīta uz selektīvās izplatīšanas modeli. Automašīnas Latvijā izplata gan dīleri, kas ir uzskatāmi par vienu tirgus dalībnieku (*Moller* grupas dīleri), gan neatkarīgi dīleri. Selektīvā izplatīšanas sistēma pati par sevi jau neizbēgami rada zināmus konkurences ierobežojumus, tostarp zīmola iekšējās konkurences mazināšanos. Ja zīmolu savstarpējā konkurence ir sīva, maz ticams, ka zīmola iekšējās konkurences mazināšanās negatīvi ietekmēs patērētājus.

Pamatvienošanās potenciālā ietekme uz konkurenci ir analoga selektīvās izplatīšanas radītai ietekmei, kāda būtu, ja zīmola precī izplatītu viens tirgus dalībnieks, kā tas ir, piemēram, ar *Mercedes* zīmola automašīnām. Bet tikai *Volkswagen* gadījumā, lai arī atšķirīga ir vienīgi zīmola izplatītāja juridiskā struktūra, kas ietver arī neatkarīgus izplatītājus, piedāvājums ir atzīts par konkurenci būtiski ierobežojošu. Tam nav rodams pamatojums no ekonomiskā viedokļa. Konkurences trūkums viena zīmola ietvaros abos aplūkotajos gadījumos būtu vērtējams vienādi.

No lietas materiāliem izriet, ka gan vieglo pasažieru automobiļu tirgū, gan vieglo komerciālo automobiļu tirgū ir spēcīga konkurence. Arī no liecinieku liecībām redzams, ka konkurence automašīnu pārdošanas tirgū un iepirkumos ir bijusi ļoti spēcīga. Ņemot vērā, ka automašīnu izplatīšanas tirgū nepastāv būtiski konkurences trūkumi, turklāt tās ir viegli aizvietošanas, secināms, ka zīmola iekšējās konkurences trūkumu atsver citu zīmolu

konkurences spiediens. Savukārt citu zīmolu konkurences spiediens neļauj nepamatoti paaugstināt preces cenu vai samazināt tās kvalitāti, kā to ir norādījusi Konkurences padome.

Līdz ar to pamatvienošanās ekonomiskais konteksts neļauj nepārprotami konstatēt tādu kaitējuma konkurencei līmeni, kas būtu pietiekams, lai minēto vienošanos varētu atzīt par tādu, kas veido konkurences ierobežojumu pēc mērķa. Lēmumā ietvertais pamatojums ir nepietiekams, lai konstatētu Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas pārkāpumu pieteicēju darbībās pamatvienošanās ietvaros, lēmums šajā daļā ir atceļams kā nepamatots.

[3.6] Konkurences padomes rīcībā nav konstatējami procesuāli pārkāpumi, kam būtu būtiska nozīme konkrētās lietas pareizai izspriešanai.

[3.7] Konkurences padome ir pierādījusi Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas pārkāpumu SIA „Moller Auto Krasta” un SIA „Moller Auto Ventspils” darbībās Liepājas speciālās ekonomiskās zonas un AS „LPB” iepirkumu ietvaros. Lēmums šajā pārkāpumu konstatējošajā daļā ir pareizs. Taču nepareizs ir Konkurences padomes noteiktais sods, jo tā noteikšanā ņemti vērā arī apstākļi, kas attiecināmi uz pamatvienošanos, tādēļ lēmums daļā par sodu ir atceļams.

[4] Konkurences padome iesniedza kasācijas sūdzību par apgabaltiesas spriedumu daļā, ar kuru atcelts Konkurences padomes lēmums daļā, ar kuru SIA „Moller Auto Latvia” un *SE Moller Baltic Import* darbībās konstatēts Konkurences likuma 11.panta pirmajā daļā noteiktā aizlieguma pārkāpums un uzlikti naudas sodi, un SIA „Moller Auto Krasta” un SIA „Moller Auto Ventspils” uzlikti naudas sodi, kā arī par apgabaltiesas spriedumu daļā, ar kuru uzdots Konkurences padomei izdot jaunu administratīvo aktu par naudas soda uzlikšanu. Kasācijas sūdzība pamatota ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Apgabaltiesa pretēji sprieduma 15. un 19.punktam secinājusi, ka SIA „Moller Auto Latvia” saņemtie citu dīleru vienpusējie paziņojumi par dalību iepirkumā nevar tikt vērtēti kā dīleru un SIA „Moller Auto Latvia” abpusēja jeb saskanīga griba vienošanās ietvaros.

[4.2] Apgabaltiesa noteica nepareizu aizliegtas vienošanās pierādīšanas standartu attiecībā uz konstatēto horizontālo vienošanos, kuras mērķis ir mazināt konkurenci starp konkurentiem. Tiesa nav pareizi interpretējusi Konkurences likuma 11.panta pirmo daļu.

[4.3] Apgabaltiesas izvēlētajiem pamatvienošanās un Liepājas speciālās ekonomiskās zonas un AS „LPB” iepirkumu vienošanās nošķiršanas kritērijiem nav būtiskas nozīmes, un tie raksturo aizliegtas vienošanās izpausmes, pielāgojoties konkrētā iepirkuma organizētāja vēlmēm. Liepājas speciālās ekonomiskās zonas un AS „LPB” iepirkumu vienošanās ir lēmumā konstatētās aizliegtās vienošanās izpausmes. Turklāt AS „LPB” iepirkumā dīleru aizliegto rīcību pārraudzīja un atbalstīja *SE Moller Baltic Import*, tomēr spriedumā nav argumentācijas par to, kāpēc šajā daļā lēmums pret *SE Moller Baltic Import* atcelts.

[4.4] Novērtējot lēmumā konstatētās aizliegtās vienošanās ietekmi uz konkurenci, apgabaltiesa nepareizi piemērojusi ne tikai Konkurences likuma 11.panta pirmo daļu, bet spriedumā piedāvātā interpretācija neatbilst arī Ministru kabineta noteikumiem, kas izriet no Konkurences likuma 11.panta otrās daļas. Apgabaltiesa nepareizi interpretējusi arī Eiropas Komisijas regulas un skaidrojošās vadlīnijas, kā arī ignorējusi Eiropas Savienības Tiesas judikatūru.

[4.5] Apgabaltiesa aizvietoja (sagrozīja) lēmumā konstatētās konkurences kavēšanas novērtējuma kontekstu un faktiski pārlikusi uz Konkurences padomi prezumpcijas atspēkošanas nastu par efektivitātes kritēriju izpildi (Konkurences likuma 11.panta otrā daļa), kas ir pieteicēju pienākums un kuru pieteicēji lietā nav īstenojuši.

[4.6] Apgabaltiesa nav vērtējusi Konkurences padomes lēmumā un paskaidrojumos sniegto vērtējumu par lēmumā konstatētās aizliegtās vienošanās efektivitātes ieguvumiem un līdz ar to ietekmi uz konkurenci pēc sekām atbilstoši Konkurences likuma 11.panta otrajai daļai, kā arī nav norādījusi, kā bija jāvērtē Alfrēda Helmuta Vanaga 2013.gada 5.jūlija atzinums.

[4.7] Apgabaltiesa nepamatoti ierobežoja Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas piemērošanu attiecībā uz SIA „Moller Auto Latvia”. Konkurences likuma 11.panta pirmā daļa attiecas arī uz pasīvas dalības gadījumiem. Savukārt apgabaltiesas argumentācijas pamatā ir Eiropas Savienības Tiesas sprieduma lietā *Eturas (Eiropas Savienības Tiesas 2016.gada 21.janvāra spriedums lietā „Eturas”, C-74/14 (ECLI:EU:C:2016:42))* prakse, kas piemērota, neiedziļinoties lietas faktiskajos apstākļos.

[4.8] Apgabaltiesas sniegtā Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas interpretācija ir nepamatota un noved pie nelabvēlīgāka iznākuma, nekā ar lēmumu konstatēts. Apgabaltiesa būtībā uzliek pienākumu Konkurences padomei atzīt SIA „SD Autocentrs” par trīskāršu Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas pārkāpēju.

[4.9] Apgabaltiesa pretēji Administratīvā procesa likuma 154.pantam veikusi pierādījumu pārbaudi kļūdaini, balstoties uz pieņēmumiem, pierādījuma saturu acīmredzami nepareizi noskaidrojot. Tiesa nav vērtējusi un nav ņēmusi vērā arī vairākus lietā esošos pierādījumus.

[4.10] Sprieduma rezolutīvo daļu grūti salāgot ar sprieduma motīvu daļu attiecībā uz tiesas konstatēto Konkurences likuma 11.panta pirmajā daļā noteiktā aizlieguma pārkāpumu. Savukārt, uzliekot tiesisko pienākumu bez noteikta termiņa, nav ievērots Administratīvā procesa likuma 375.pants.

[5] *Heinz Wilke Autohandel GmbH* par apgabaltiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību, ar kuru pārsūdz spriedumu daļā, ar kuru konstatēts Konkurences likuma 11.panta pirmajā daļā noteiktā aizlieguma pārkāpums SIA „Moller Auto Krasta” un SIA „Moller Auto Ventspils” darbībās.

Kasācijas sūdzībā norādīts, ka tiesa, izdalot Liepājas speciālās ekonomiskās zonas un AS „LPB” iepirkumu vienošanās no pārējās iesaistītās pušu saziņas saistībā ar organizētajiem automašīnu iepirkumiem, ir nepareizi piemērojusi Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 5.punkta regulējumu. Aplūkotās divas epizodes gan pēc to satura, gan pēc to mērķa nepārprotami ietilpst pamatvienošanās tvērumā. Arī laika faktors neliecina, ka vienošanās sarakstes būtu vērtējamas atrauti no pamatvienošanās tvēruma. Apstākļi, ka vienošanās ietver detalizētāku informācijas apjomu attiecībā uz plānoto piedāvājumu, nevar būt izšķirošs.

[6] SIA „Moller Baltic Import”, SIA „Moller Auto Krasta”, SIA „Moller Auto Ventspils”, SIA „Moller Auto Latvia”, *Harald A.Moller AS* un *Moller Auto Baltic AS* par *Heinz Wilke Autohandel GmbH* un Konkurences padomes kasācijas sūdzībām iesniedza paskaidrojumus. Paskaidrojumos norādīti turpmāk minētie argumenti.

[6.1] Pretēji Konkurences padomes kasācijas sūdzībā minētajam apgabaltiesa pamatoti konstatēja trīs atsevišķus Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas aizlieguma pārkāpumus un vienotas gribas trūkumu no SIA „Moller Auto Latvia” puses iesaistīties Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas aizlieguma pārkāpumā.

[6.2] Apgabaltiesa pareizi piemēroja Konkurences likuma 11.panta pirmajā daļā noteikto aizliegtas vienošanās pierādīšanas standartu un pamatoti nepiemēroja vertikālo vienošanos izvērtēšanas standartu.

[6.3] Pretēji Konkurences padomes sūdzībā minētajam apgabaltiesa pamatoti atzina, ka Konkurences padome nav pienācīgi veikusi vienošanās ietekmes uz konkurenci izvērtēšanu attiecībā uz tās radītajām sekām.

[7] Konkurences padome par *Heinz Wilke Autohandel GmbH* kasācijas sūdzību iesniedza paskaidrojumus. Konkurences padome paskaidrojumos norāda, ka piekrīt kasācijas sūdzībā izteiktajam argumentam, ka lēmumā konstatētās vienošanās sadale spriedumā ir nepareiza. Liepājas speciālās ekonomiskās zonas un AS „LPB” iepirkumu aizliegtās vienošanās attiecas uz lēmumā konstatētā pārkāpuma periodu un ietilpst aizliegtās vienošanās vispārējā plānā.

Motīvu daļa

I

Liepājas speciālās ekonomiskās zonas un AS „LPB” iepirkumi kā atsevišķas vienošanās

[8] Apgabaltiesa lietā konstatējusi, ka dīleru un importētāja (apgabaltiesas spriedumā tie tiek apzīmēti kā lietas dalībnieki, acīmredzot atsaucoties uz Konkurences padomes lietu) starpā notikusi rīcības saskaņošana visdažādākajos veidos, tostarp ļaujot uzvarēt izvēlētam pretendētā, pārējiem pretendentiem iesniedzot neizdevīgākus, saskaņotus piedāvājumus vai arī vispār neiesniedzot savus piedāvājumus (*apgabaltiesas sprieduma 14.punkts*).

Apgabaltiesas ieskatā, konkrētā vienošanās un saskaņotās darbības ir aptvertas ar vienotu mērķi – mazināt savstarpēju konkurenci iepirkumos viena zīmola ietvaros. Tiesa norādīja, ka tai nav šaubu, ka šāda tirgus dalībnieku vienošanās un saskaņotas darbības ilgtermiņā var ietekmēt konkurences apstākļus tirgū un var veidot Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas pārkāpuma sastāvu. Apgabaltiesa šo konstatēto tirgus dalībnieku vienošanos spriedumā apzīmējusi kā pamatvienošanos (*apgabaltiesas sprieduma 19.punkts*).

Atšķirībā no Konkurences padomes apgabaltiesa atsevišķas rīcības konkrētos gadījumos (epizodes) izdalījusi atsevišķi – kad tirgus dalībnieki ir sagatavojuši citiem neatkarīgiem tirgus dalībniekiem iepirkuma dokumentāciju, bet atsevišķā epizodē dīleri apsprieduši informāciju, kas saistīta ar iepirkumā piedāvājamo cenu (*apgabaltiesas sprieduma 20.punkts*). Tiesa (*apgabaltiesas sprieduma 23.punkts*) atzina, ka Liepājas speciālās ekonomiskās zonas iepirkumā un AS „LPB” iepirkumā

- 1) vienošanās elements par cenu un dalībnieku apmaiņa ar iepirkuma dokumentāciju ir būtiski apstākļi, kas liek šīs vienošanās aplūkot autonomi, jo šādi elementi nav novērojami pamatvienošanās ietvaros;
- 2) atšķirībā no pamatvienošanās, kurā informācijas aprīte un rīcības saskaņošana parasti aptvēra plašāku dīleru loku un arī importētāju, iepriekš aplūkotajās epizodēs informācijas aprīte notika tikai starp epizodē iesaistītajiem dīleriem.

Apgabaltiesas ieskatā, nav pierādījumu, kas ļautu secināt, ka šīs aplūkotās vienošanās ietilptu vispārējā plānā, kas aptverts ar pamatvienošanās mērķi. Izdalījusi šīs vienošanās atsevišķi, tiesa atzina tās par tādām, kuru mērķis ir kavēt konkurenci, un šajā ziņā atsaucās uz Eiropas Savienības Tiesas 2014.gada 11.septembra sprieduma lietā *CB/Komisija*, C-67/13 P (ECLI:EU:C:2014:2204), 50.–51.punktu. Rezultātā tiesa atzina, ka attiecīgo epizožu dalībnieces SIA „Moller Auto Ventspils” un SIA „Moller Auto Krasta” ir pārkāpušas

Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 5.punktā noteikto aizliegumu, un uzlika pienākumu Konkurences padomei izdot jaunu administratīvo aktu par soda uzlikšanu šīm sabiedrībām.

[9] Senāts atzīst par pamatotu apgabaltiesas secinājumu, ka aizliegtas vienošanās tikai tad var uzskatīt par tādām, kas veido pret konkurenci vērstu vienotu nolīgumu, ja ir pierādīts, ka tās ietilpst vispārējā plānā, kam ir vienots mērķis. Apgabaltiesa pareizi atsaukusies uz Eiropas Savienības Vispārējās tiesas atziņām, kuras tiesiskā regulējuma atbilstības dēļ vienlīdz var attiecināt arī uz Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas piemērošanu. Arī Eiropas Savienības Tiesa ir atzinusi par pareizu Komisijas un Vispārējās tiesas pieeju vienošanos kvalifikācijā (*Eiropas Savienības Tiesas 1999.gada 8.jūlija spriedumā lietā „Komisija/Anic Partecipazioni”, C-49/92 P (ECLI:EU:C:1999:356), 203.punkts, lasot kopā ar 79.–81., 83.punktu*). Arī pieteicējas savos paskaidrojumos par kasācijas sūdzībām piekrīt šai vispārīgajai atziņai, plaši atsaucoties uz Komisijas un Vispārējās tiesas praksi.

[10] Tomēr procesa dalībnieku viedokļi atšķiras attiecībā uz to, vai bija pamats minētās atsevišķās epizodes nodalīt no pamatvienošanās. Kasatoru argumenti norāda uz to, ka apgabaltiesa nav novērtējusi visus būtiskos apstākļus un nav pienācīgi pamatojusi savus secinājumus, un šis arguments ir pārbaudāms kasācijas kārtībā. Līdz ar to Senātam jāpārbauda, vai apgabaltiesas secinājumi ir balstīti uz lietā noskaidrotiem faktiem (Administratīvā procesa likuma 247.panta otrā daļa) un vai ir ņemti vērā apstākļi, kuri ir būtiski, piemērojot Konkurences likuma 11.panta pirmo daļu, tātad – vai apgabaltiesa ir pareizi piemērojusi minēto materiālo tiesību normu.

[11] Eiropas Savienības Tiesa, izvērtējot argumentu par dažādu vienošanos un rīcību iekļaušanu vienotā pārkāpumā pēc tā mērķa, skaidroja, ka dalība var izpausties dažādās formās, jo īpaši saskaņā ar tirgus raksturojumu un katra uzņēmuma pozīcijām tirgū, sasniedzamajiem mērķiem un izvēlētajās vai paredzētās ieviešanas veidiem (*sprieduma lietā „Komisija/Anic Partecipazioni” 79.punkts*). Tomēr tas fakts vien, ka katrs uzņēmums piedalās pārkāpumā savos īpašos veidos, nav pietiekams, lai izslēgtu tā atbildību par pārkāpumu kopumā, ieskaitot uzvedību, ko īsteno citi piedalošies uzņēmumi, bet ko vieno tas pats pret konkurenci vērsta mērķis vai sekas (*turpat, 80.punkts*).

Tiesa arī norādīja: lai varētu izdarīt secinājumu par kāda uzņēmuma dalību pārkāpumā un tā atbildību par visiem dažādajiem elementiem, ko tas ietver, ir jāpierāda, ka minētais uzņēmums ar savu rīcību ir paredzējis dot ieguldījumu visu dalībnieku kopējo mērķu sasniegšanā un ka tas ir zinājis par citu uzņēmumu paredzēto vai īstenoto prettiesisko rīcību, lai sasniegtu šos mērķus, vai ka tas varēja to loģiski paredzēt un bija gatavs uzņemt risku (*turpat, 87.punkts; Eiropas Savienības Tiesas 2015.gada 22.oktobra sprieduma lietā „AC-Treuhand AG pret Eiropas Komisiju”, C-194/14 P (ECLI:EU:C:2015:717), 30.punkts*).

No otras puses, Tiesa ir skaidrojusi: nepastāvot pierādījumiem par pretējo, kas ir jāiesniedz attiecīgajiem uzņēmējiem, ir jāpieņem, ka uzņēmumi, kas piedalās darbību saskaņošanā un kas turpina darboties tirgū, lai noteiktu savu rīcību šajā tirgū, ņem vērā informāciju, kas iegūta, tiem apmainoties ar to ar saviem konkurentiem. Tas ir piemērojams it īpaši tad, ja uzņēmumi savu darbību ir saskaņojuši regulāri ilgākā laika posmā (*sprieduma lietā „Komisija/Anic Partecipazioni” 121.punkts, Eiropas Savienības Tiesas 2009.gada 4.jūnija sprieduma lietā „T-Mobile Netherlands u.c.”, C-8/08 (ECLI:EU:C:2009:343), 51.punkts*).

[12] Apgabaltiesa, kā jau atreferēts, atzina, ka Konkurences padomes konstatētās vienošanās mērķis bija mazināt savstarpēju konkurenci iepirkumos viena zīmola ietvaros.

Tomēr šim mērķim loģiski atbilst arī abām „autonomajām” vienošanās piemītošais elements par cenu un dalībnieku apmaiņu ar iepirkuma dokumentāciju, jo arī tās ir tieši vērstas uz konkurences mazināšanu iepirkumos; apgabaltiesa pati šīs vienošanās atzina par konkurenci kavējošām.

Apstākļos, kad lietā konstatēta ilgstoša, regulāra apmainīšanās ar informāciju par dalību iepirkumos, būtu pietiekami rūpīgi jāizvērtē konkrēto uzņēmumu informētība un pašaušanās uz šādu vispārējo plānu arī atsevišķo vienošanos gadījumā. Apgabaltiesa šādu aspektu vispār nav vērtējusi.

Tāpat apgabaltiesa nav vērtējusi arī apstākli, uz ko Konkurences padome norādījusi kasācijas sūdzībā – ka „autonomo” vienošanos atšķirīgie elementi tikai raksturo aizliegtās vienošanās izpausmes, pielāgojoties konkrētā iepirkuma organizētāja vēlmēm. Šajā sakarā jāatgādina par iepriekš norādīto Eiropas Savienības Tiesas atziņu, ka dalība var izpausties dažādi atkarībā no dažādiem tirgus apstākļiem. Tostarp iepirkuma konkursa nolikumā ietvertās prasības nosaka konkurences apstākļus konkrētā iepirkumā. Šajā sakarā apgabaltiesa acīmredzami nav novērtējusi visu sava sprieduma 22.punktā citēto e-pastu saraksti, kurā citstarp ir tieša norāde uz importētāja atbalstu. Pieteicēju kasācijas sūdzībā pausts skaidrojums par šāda atbalsta patieso nozīmi, tomēr šāds vērtējums būtu jāsniedz apgabaltiesai, paturot prātā arī faktus, kas konstatēti par importētāja parasto rīcību pamatvienošanās ietvaros. Turklāt Senātam nav saprotams, kādēļ tieši vienošanās par cenu un apmaiņu ar iepirkumu dokumentāciju (aizsega piedāvājuma sagatavošana), kuras parasti tāpat vērstas uz to, lai iepirkumā uzvarētu konkrētais kandidāts, būtu jāuzlūko principiāli atšķirīgi no gadījuma, kad konkrēts kandidāts uzvar tādēļ, ka citi reāli konkurenti nepiesakās, ievērojot kopīgās vienošanās plānu un mērķus.

Savukārt apstāklis, ka sarakstē nepiedalās citi dīleri, var nozīmēt arī to, ka šī atsevišķā sarakste notiek tikai iepirkuma īpašo prasību dēļ.

Līdz ar to vienpusīgs un izolēts sarakstes vērtējums, ignorējot pamatvienošanās kontekstu, arī šajā ziņā varēja novest pie nepareiziem secinājumiem.

[13] Tā kā apgabaltiesas veiktais pierādījumu novērtējums ir pretrunīgs un acīmredzami nepilnīgs, formāli atsaucoties uz epizožu atšķirībām un neatbilstoši Konkurences likuma 11.panta pirmajai daļai piešķirot šīm atšķirībām nepamatoti izšķirošu nozīmi, tas varēja novest pie nepareiza secinājuma par konkrētu uzņēmumu dalību Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas pārkāpumā un pie nepareiza lietas izskatīšanas rezultāta. Tādēļ spriedums daļā, kas attiecas uz SIA „Moller Auto Krasta” un SIA „Moller Auto Ventspils”, ir atceļams un lieta nosūtāma jaunai izskatīšanai.

II

SIA „Moller Auto Latvia” saistība ar pamatvienošanos

[14] Apgabaltiesa atzina, ka Konkurences padome lietā nav pierādījusi apstākļus, kas pamatvienošanās ietvaros ļautu prezumēt SIA „Moller Auto Latvia” darbībās saskaņotu rīcību. Šāds secinājums (*sprieduma 27.punkts*) izdarīts no tā, ka:

- 1) SIA „Moller Auto Latvia” ir saņēmusi citu dīleru e-pastus salīdzinoši īsu laika periodu, mazāk nekā četrus mēnešus;
- 2) SIA „Moller Auto Latvia” ir rīkojusies pretēji citu dīleru lūgumos norādītajam – piedalījies Rīgas pašvaldības SIA „Rīgas Satiksme” iepirkumā, lai gan bija saņemts konkurenta SIA „Auto Īle & Herbst” lūgums ņemt vērā iestrādes un nepiedalīties.

Šos faktus apgabaltiesa vērtējusi atbilstoši atziņai, ko tā vispārinājusi no Eiropas Savienības Tiesas 2016.gada 21.janvāra spriedumā lietā *Eturas* (C-74/14 (ECLI:EU:C:2016:42), 49.punkts) dotā skaidrojuma par norobežošanas no saskaņotām darbībām minētās lietas apstākļos. Apgabaltiesa norādījusi, ka prezumpciju par dalību saskaņotās darbībās var atspēkot ne tikai publiska norobežošanās vai paziņošana konkurences iestādēm, bet loģiski arī pierādījumi par pretēju rīcību aizliegtās vienošanās mērķim.

[15] Pirms pārbaudīt, vai apgabaltiesa ir piešķirusi nozīmi visiem Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas piemērošanā būtiskajiem apstākļiem un pierādījumiem un vai nav ņēmusi vērā apstākļus un pierādījumus, kuri nebūtu jāņem vērā, jāuzsver pamata atziņa, kas norādīta gan Konkurences padomes lēmumā (124., 126.–129.punkts), gan atgādināta arī Eiropas Savienības Tiesas spriedumā *Eturas* lietā (sprieduma 27., 28.punkts), uz kuru atsaukusies arī apgabaltiesa: katram saimnieciskās darbības subjektam ir patstāvīgi jānosaka, kādu politiku kopējā tirgū tas plāno veikt. Šāda patstāvības prasība strikti iestājas pret jebkādu tiešu vai netiešu kontaktu nodibināšanu starp saimnieciskās darbības subjektiem, lai to rezultātā vai nu ietekmētu faktiskā vai potenciāla konkurenta rīcību tirgū, vai nu to informētu par savu paša īstenošanai paredzēto vai ieplānoto rīcību tirgū, ja šo kontaktu mērķis vai sekas ir konkurences nosacījumu rašanās, kas neatbilst normāliem attiecīgā tirgus nosacījumiem. Pasīvie dalības pārkāpumā veidi, tādi kā uzņēmuma klātbūtne apspriedēs, kurās noslēgti nolīgumi, kam ir pret konkurenci vērsts mērķis, atklāti pret to neiebilstot, ir līdzdalība, kas uzņēmumam var radīt atbildību, jo pretlikumīga pasākuma netieša apstiprināšana, publiski nepaziņojot par norobežošanas no apspriedēs nolemtā vai to neizpaužot administratīvām iestādēm, veicina pārkāpuma turpināšanos un kavē tā atklāšanu.

Attiecībā uz norobežošanas Eiropas Savienības Tiesa turklāt ņem vērā saskaņotās darbības kontekstu. Ja pasīvā dalība pārkāpumā izpaudusies, piedaloties kopīgā sanāksmē, tad, kā šajā punktā iepriekš atreferēts, atbildība iestājas, ja uzņēmums pasākumu netieši apstiprina (publiski nepaziņo par norobežošanas tā, ka pārējiem šīs aizliegtās vienošanās dalībniekiem tas arī jāuztver kā norobežošanās, un neizpauž administratīvām iestādēm). Savukārt, ja dalība bijusi nevis atsevišķās pret konkurenci vērstās sanāksmēs, bet gan vairākus gadus ilgstošā pārkāpumā, publiska nenorobežošanās ir tikai viens no vairākiem pierādījumiem, kas ņemami vērā, lai konstatētu, vai uzņēmums patiešām turpinājis piedalīties pārkāpumā, vai arī gluži pretēji – beidzis to darīt (*turpat*, 23.punkts); vienlaikus arī šādā gadījumā šāda norobežošanās ir nozīmīgs fakts (*turpat*, 28.punkts).

[16] Tādējādi pastāv prezumpcija par cēloņsakarību starp saskaņotām darbībām un uzņēmumu, kas tajās piedalās, rīcību tirgū; saskaņā ar šo prezumpciju minētie uzņēmumi, ja tie turpina darboties tirgū, ņem vērā informāciju, kas iegūta, tiem apmainoties ar to ar saviem konkurentiem (sprieduma lietā *Eturas* 33.punkts). Pasīvas dalības gadījumā ir jāvērtē uzņēmuma rīcība – uzņēmuma norobežošanās pazīmes vai dalības pārtraukšanas pierādījumi atkarībā no konkrētā gadījuma apstākļiem.

[17] Attiecībā uz atsauci uz *Eturas* lietu Senāts pievienojas Konkurences padomes viedoklim, ka minētā sprieduma 49.punktā izdarītais secinājums ir par specifiskiem lietas apstākļiem, kas saistīti ar īpašu informācijas sistēmu jeb īpašu programmatūru lietotājiem (ceļojumu aģentūrām), kurā gan informācijas saņemšana, gan norobežošanās no saskaņotās darbības attiecīgi tāpat varēja notikt attiecīgās sistēmas ietvaros.

Spriedumā *Eturas* lietā Eiropas Savienības Tiesa vispārīgi uzturēja spēkā iepriekš minēto prezumpciju par piedalīšanos saskaņotās darbībās, ja tiek pierādīts, ka uzņēmums saņēma speciālajā saziņas sistēmā paziņojumu, kura mērķis bija pret konkurenci vērstas darbības; proti, var uzskatīt, ka uzņēmums (ceļojumu aģentūra) ir piedalījies saskaņotajās darbībās no brīža, kurā tas iepazinās ar šo saturu (*sprieduma 43.–44.punkts*). Tiesa izskaidroja, ka šādas sistēmas darbības ietvaros nevar prezumēt dalību tikai no tā, ka sistēmā tika ieviesti tehniski ierobežojumi atlaižu apjomam, kurus turklāt varēja neievērot, veicot atsevišķas tehniskas darbības (*sprieduma 45.punkts*); šāds skaidrojums ir nesaraucjami saistīts ar konkrētās lietas apstākļiem, ņemot vērā informācijas sistēmas darbības īpatnības.

Iepriekš norādīto prezumpciju par dalību saskaņotās darbībās, Tiesas ieskatā, ceļojumu aģentūra varēja atspēkot, pierādot, ka tā publiski norobežojās no šādām darbībām vai ka tā par tām paziņoja administratīvajām iestādēm (*sprieduma 46.punkts*). Tātad šajā ziņā Tiesas skaidrojums neatšķiras no tās agrāk identificētajiem principiem dalības vai norobežošanās konstatēšanai. Tālāk Tiesa atkal konkretizēja norobežošanos tieši konkrētā gadījuma apstākļos, ņemot vērā informācijas sistēmas un sadarbības iespējas vispār: konkrētajos apstākļos nevar pieprasīt, lai ceļojumu aģentūra, kurai ir nodoms norobežoties, paziņotu par to visiem konkurentiem, kas bija paziņojuma pamatlietā adresāti, jo šāda aģentūra nevar faktiski zināt visus šos adresātus; šādā situācijā var pieņemt, ka ar skaidru un tiešu iebildumu, kas izteikts programmatūras *administratoram*, var atspēkot minēto prezumpciju. Attiecībā uz iespēju izmantot citus pierādījumus, konkrētajos apstākļos prezumpciju varētu atspēkot pierādījums, ka *sistemātiski* tika piemērota atlaide, kas pārsniedz minēto robežu (*sprieduma 47.–49.punkts*).

[18] Attiecinot minēto uz šīs lietas apstākļiem, objektīvam un pilnīgam novērtējumam par SIA „Moller Auto Latvia” dalību pārkāpumu būtu jāizvērtē gan tas, kāda tieši saziņa notika (elektroniskā sarakste, informācijas pieejamība par tās dalībnieku loku, iespējams, arī informācijas pieejamība par agrāk notikušo sadarbību utt.), gan tas, kad tika saņemtas ziņas, no kurām varēja saprast par informācijas apmaiņu un saskaņotu rīcību iepirkumos, gan tas, vai un cik ilgi šāda saziņa turpinājās, gan arī SIA „Moller Auto Latvia” rīcība (gan aktīvā, gan pasīvā) visā turpmākajā laikposmā, kopš tā iepazinās ar tāda e-pasta saturu, kas liecināja par aizliegtu vienošanos. Šādā vērtējumā nebūtu pieļaujams pārņemt tādus dalības (vai, tieši otrādi, norobežošanās no tās) konstatēšanas kritērijus, kuri bija pielāgoti tieši specifiskajiem *Eturas* lietas apstākļiem (saziņas īpatnībām speciālajā sistēmā), bet nav attiecināmi uz izskatāmo lietu.

[19] Senāts, pārbaudījis apgabaltiesas veikto pierādījumu novērtējumu un no konstatētajiem apstākļiem izdarītos secinājumus, nerod apstiprinājumu, ka apgabaltiesa vispār ir novērtējusi SIA „Moller Auto Latvia” iespējamo pasīvo dalību aizliegtajā vienošanās, kā arī aktīvās rīcības vērtējums bez konteksta atklāšanas ir acīmredzami nepietiekams.

[20] Spriedumā, pirmkārt, ne ar ko nav pamatots konstatējums, ka SIA „Moller Auto Latvia” informāciju saņēmusi neilgi. Apgabaltiesa nav norādījusi nekādus atskaites punktus, kas ļautu saprast, kāpēc tieši šāds ir tiesas secinājums. Apgabaltiesa nav izskaidrojusi, kādi

loģiski apsvērumi ir pamatā viedoklim, ka būtisks ir vienas iepirkuma procedūras ilgums (nevis, piemēram, attiecīgajā laikposmā notikusī saziņa starp dīleriem vai to iepirkuma procedūru skaits, kurās dalībnieki potenciāli varēja piedalīties), proti, kā tas saistīts ar tirgus dalībnieka iespējām saprast, ka notiek nepieļaujamas informācijas apmaiņa par dalību iepirkumos, un iespēju pielāgot savu uzvedību tirgū vai, tieši otrādi, skaidri no tās norobežoties.

[21] Otrkārt, Konkurences padome pamatoti norāda uz nepietiekamu pierādījumu pārbaudi par SIA „Moller Auto Latvia” dalību informācijas apmaiņā vispār. Konkurences padomes lēmumā ir norādīts, ka lietā nav pierādījumu, ka kāds no lietas dalībniekiem būtu izrādījis iniciatīvu atkāpties no vēsturiski izveidojušās prakses ar konkrētām darbībām, ar tiešiem, nepārprotamiem atteikumiem (*lēmuma 161.punkts*). Tam iepretim apgabaltiesa ir par šādu pierādījumu uzskatījusi apstākli, ka SIA „Moller Auto Latvia” ir piedalījies vienā iepirkumā, par kuru bija saņemts lūgums nepiedalīties. Konkurences padome savā kasācijas sūdzībā norāda uz to, ka šāda piedalīšanās, visticamāk, izskaidrojama ar to, ka SIA „Moller Auto Latvia” kopīgajā sistēmā aizvietoja SIA „Auto Īle Herbst”. Šāds apstāklis apgabaltiesas spriedumā nav pārbaudīts, lai gan tam var būt būtiska nozīme, konstatējot, vai šo vienīgo piedalīšanos var uzskatīt par norobežošanos no aizliegtās vienošanās. Savukārt SIA „Moller Auto Latvia” darbinieka I. Ļubkas liecība, ka lēmumi piedalīties iepirkumā tika pieņemti, balstoties uz ekonomiskiem apsvērumiem, ir jāskata kopsakarā ar notikušo saziņu un to, ka arī tā attiecīgajā laikā veidoja ekonomisko kontekstu tirgū, kā to pamatoti norāda Konkurences padome. Proti, balstīties uz ekonomiskiem apsvērumiem var nozīmēt arī rīkošanos, rēķinoties ar informācijas apmaiņas ceļā iegūtajām ziņām un pastāvošo lietu kārtību. Ievērojot, cik liela nozīme būtībā piešķirta šai vienai liecībai un dalībai vienā iepirkumā, pienācīga apstākļu noskaidrošana par SIA „Moller Auto Latvia” dalību prasītu pietiekami rūpīgi noskaidrot gan saziņas daudzumu un saturu dīleru (un arī importētāja) starpā, gan SIA „Moller Auto Latvia” rīcību visā šajā saziņas laikā. Diemžēl tā pierādījumu un apstākļu analīze, kas ir spriedumā, nesniedz skaidru priekšstatu par visiem hipotētiski būtiskajiem apstākļiem. Viena dalība iepirkumā, neesot iespējai novērtēt pilnīgu ainu laikposmā, kurā SIA „Moller Auto Latvia” saņēma e-pasta ziņas, turklāt arī tās iemesliem neesot pienācīgi noskaidrotiem (ievērojot Konkurences padomes skaidrojumu), ir par maz, lai izdarītu objektīvus secinājumus par šīs pieteicējas dalību informācijas apmaiņā vai skaidru norobežošanos no tās.

[22] Turklāt nav arī saprotama apgabaltiesas nostāja jautājumā par to, kāda nozīme ir informācijas saņemšanai par dalību iepirkumos. Sprieduma 26.punktā apgabaltiesa pareizi atreferē Eiropas Savienības Tiesas atziņu, ka uzņēmumi, kas piedalās darbību saskaņošanā un kas turpina darboties tirgū, lai noteiktu savu rīcību šajā tirgū, ņem vērā informāciju, kas iegūta, tiem apmainoties ar to ar saviem konkurentiem. Taču tā paša punkta nākamajā rindkopā apgabaltiesa norāda, ka lietā ir būtiski noskaidrot, vai apstāklis, ka SIA „Moller Auto Latvia” ir saņēmusi informāciju no citiem tirgus dalībniekiem, ļauj prezumēt, ka SIA „Moller Auto Latvia” rīcību tirgū ir noteikusi saņemtā informācija. Respektīvi, lai arī tiesa norāda uz noteiktas prezumpcijas esību, tālāk tā saka, kā jāpārbauda, vai tāda prezumpcija pastāv. Apgabaltiesa nav norādījusi, ka saņemtā informācija nebūtu par dalību iepirkumos, par ko ir Konkurences padomes lēmums, bet kāda cita informācija, līdz ar to iepriekš pašas norādītās prezumpcijas neesībai apgabaltiesa nav norādījusi pamatu.

[23] Tā kā apgabaltiesas veiktais pierādījumu novērtējums ir acīmredzami nepilnīgs, lai varētu uzskatīt, ka tiesa objektīvi pārbaudījusi Konkurences padomes lēmuma tiesiskumu daļā par Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas pārkāpuma esību SIA „Moller Auto Latvia” darbībā, tas varēja novest pie nepareiza lietas izskatīšanas rezultāta. Tādēļ spriedums daļā, kas attiecas uz SIA „Moller Auto Latvia”, ir atceļams un lieta nosūtāma jaunai izskatīšanai.

III

Vienošanās kā konkurenci ierobežojoša pēc mērķa vai pēc sekām

[24] Apgabaltiesa atzina, ka abas tās atsevišķi izdalītās vienošanās, kurās piedalījās SIA „Moller Auto Krasta” un SIA „Moller Auto Ventspils”, bija tādas, kuras veido konkurences ierobežojumu pēc mērķa, jo abas šīs vienošanās bija noslēgtas starp konkurentiem – neatkarīgiem *Volkswagen* dīļeriem –, abas ietvēra vienošanos arī par piedāvājuma cenu, kā arī dalībnieku apmaiņu ar iepirkuma dokumentāciju. Apgabaltiesa atzina, ka šie apstākļi ļauj minētās vienošanās atzīt par mērķa vienošanos, jo ir acīmredzams, ka konkrētajos iepirkumos pretēji iepirkuma būtībai ir tikusi izslēgta jebkāda konkurence, kas secīgi ir negatīvi ietekmējusi iepirkumā piedāvāto preču cenu.

Turpretim tās atsevišķi kvalificētā pamatvienošanās, tiesas ieskatā, neietver tādas vispārzināmas konkurenci būtiski ierobežojošas iezīmes kā, piemēram, vienošanos par cenu. Tiesa nonāca pie secinājuma, ka vienošanās ekonomiskais konteksts – konkrēti, konkurences spiediena pastāvēšana no citu automašīnu zīmolu puses, kas neļauj nepamatoti paaugstināt preces cenu vai samazināt tās kvalitāti, – neļauj nepārprotami konstatēt tādu kaitējuma konkurencei līmeni, kas būtu pietiekams, lai minēto vienošanos viena zīmola ietvaros varētu atzīt par tādu, kas veido konkurences ierobežojumu pēc mērķa. Šā secinājuma rezultātā apgabaltiesa atcēla Konkurences padomes lēmumu daļā, kas attiecas uz *SE Moller Baltic Import*, jo padome neesot pārbaudījusi šīs pamatvienošanās sekas.

[25] Šī apgabaltiesas sprieduma daļa ir iekšēji pretrunīga, un jau šo pretrunu dēļ ir pamats apšaubīt, vai apgabaltiesa nonākusi pie pareiza lietas izskatīšanas rezultāta, piemērojot Konkurences likuma 11.panta pirmo daļu.

Nav saprotams, kādi ekonomiskie apsvērumi ir pamatā apgabaltiesas saskaņotajai atšķirībai starp abiem gadījumiem, proti, kāpēc vienošanās par cenu un apmaiņa ar iepirkuma dokumentāciju, kā rezultātā pretēji iepirkuma būtībai esot tikusi izslēgta konkurence un negatīvi ietekmēta iepirkumā piedāvātā preču cena, ir principiāli atšķirīga no vienošanās par citu dalībnieku nepiedalīšanos iepirkumā. Abos gadījumos dīleru rīcība ir vērsta uz konkurences izslēgšanu, kā rezultātā var negatīvi tikt ietekmēta cena. Būtībā atšķiras tikai tehnika – vienā gadījumā tā ir aizsega cena un citu piedāvājumu atkrišana, otrā gadījumā – citu dīleru nepiedalīšanās pati par sevi.

Tāpat nav saprotams, kāpēc pirmajā gadījumā apgabaltiesa konkurences esību vērtē iepirkuma ietvaros un acīmredzami saskata konkurences izslēgšanu tieši iepirkuma ietvaros, bet otrā gadījumā pāriet uz vērtējumu par vieglo pasažieru automobiļu tirgu Latvijā vispār un starpzīmolu konkurenci šajā tirgū, kuras rezultātā negatīvas sekas uz konkurenci varētu nerasties. Ja reiz starpzīmolu konkurence darbojas pamatvienošanās kontekstā, tad vienlīdz tai būtu jādarbojas katrā konkrētā iepirkumā, kurā tikai *Volkswagen* dīļeri, bet ne citu automobiļu piegādātāji vienojušies par cenām vai apmainījušies ar iepirkuma dokumentāciju.

[26] Apgabaltiesa, atzīstot pamatvienošanas par tādu, kuras pret konkurenci vērsto mērķi Konkurences padome neesot pietiekami pamatojusi, ir nepareizi piemērojusi objektīvās izmeklēšanas principu kopsakarā ar iestādei uzlikto pamatošanas pienākumu.

Pirms pārnest iestādei, ka tā nav pierādījusi vienošanās sekas, būtu objektīvi jāpārbauda, vai vienošanās ir tāda, kuras pret konkurenci vērtais mērķis tiešām nav pietiekami skaidrs. Ja pievēršas tam, kādā veidā apgabaltiesa to ir pārbaudījusi, jāsecina, ka tas nav noticis procesuāli taisnīgā veidā, šajā gadījumā tas nav bijis procesuāli taisnīgi pret atbildētāja iestādi.

Kā jau norādīts, galvenais arguments, ar kuru apgabaltiesa pamatoja, ka vienošanās pēc mērķa nav pierādīta, bija tas, ka Latvijā pastāv pietiekami spēcīga starpzīmolu konkurence vieglo pasažieru automobiļu tirgū un šis konkurences spiediens atsvēr iekšzīmola (*Volkswagen*) konkurences trūkumu; šo starpzīmolu konkurences spiedienu tiesa ietvēra vienošanās ekonomiskajā kontekstā. Tomēr šo apstākli – *starpzīmolu konkurences esību* – tiesa nav novērtējusi objektīvi, t.i., pievēršot uzmanību ne tikai starpzīmolu konkurences pastāvēšanai Latvijas robežās, bet arī Konkurences padomes lēmumā un tās savāktajos pierādījumos minētajām ziņām, kas liecina tieši par pretējo iepirkumos. Taču, ja reiz tiesa balstīja savu spriedumu uz šādu nodibinātu faktu, tai šis fakts bija jānoskaidro objektīvi un tieši kopsakarā ar konkrētās lietas apstākļiem.

Nav šaubu, ka iestādei ir jāpamato nelabvēlīgs administratīvais akts, jo īpaši sodoša rakstura. Tomēr no iestādes nevar prasīt, lai lēmumā jau sākotnēji būtu ietverti pretargumenti visiem iebildumiem, kuri attīstās tikai tiesvedības gaitā, tostarp par apstākļiem, kurus tikai tiesas procesā sāk apsvērt kā būtiskus. Šajā gadījumā nevar piekrist, ka visiem iespējamajiem argumentiem par starpzīmolu konkurenci bija jau jābūt Konkurences padomes lēmumā – padome nevar paredzēt, tieši kuru apstākli no ekonomiskā konteksta izcels citi procesa dalībnieki vai tiesa, un ietvert lēmumā jebkurus iespējamus pretargumentus. Līdz ar to, ja reiz tiesa uzsāk jauna apstākļu loka noskaidrošanu, tad tā nevar apstāties pie kāda viena apsvēruma, kas ir par labu pieteicējam, un liegt iestādei uz to savukārt atbildēt tikai tāpēc, ka tāda pamatojuma nebija lēmumā. Tiesas procesā nereti veidojas loģiska un secīga saspēle starp viena un otra procesa dalībnieka apgalvojumiem un iebildumiem, un katrs tajā pierāda to, kas pamato tā pozīciju. Šāda vispusīga strīdus apstākļu noskaidrošana, tostarp nereti apskatot plašāku pierādījumu loku un galvenos strīdus apstākļus papildus pamatojošus citus apstākļus, notiek, piemēram, lietās par pievienotās vērtības nodokļa papildu aprēķiniem, tiesai līdzsvarojot abu pušu iespējas paust iebildumus un pamatot savus apsvērumus, lai galu galā noskaidrotu, piemēram, vai darījums, kas dod tiesības uz priekšnodokļa atskaitīšanu, ir faktiski noticis. Turklāt tiesai nevajadzētu izvirzīt nesamērīgas prasības administratīvā akta pamatošanai – pamatojuma uzdevums ir padarīt skaidrus administratīvā akta adresātam tam uzliktos pienākumus uz izskaidrot šāda pienākuma tiesisko un faktisko pamatu, tādējādi dodot iespēju personai aizsargāt savas tiesības, nevis liegt iestādei tiesas procesā pateikt jebko citu, kā vien to, kas tiešā tekstā minēts administratīvajā aktā. Administratīvā procesa likuma 250.panta otrajā daļā noteiktais, ka tiesa spriedumā ņem vērā tikai to pamatojumu, ko iestāde ietvērusi administratīvajā aktā, tomēr ļauj tiesai pārbaudīt argumentus un pierādījumus par sniegtā pamatojuma pareizību. Šajā gadījumā Konkurences padome ir konstatējusi konkrētu aizliegto vienošanos, raksturojusi tās izpausmes un atzinusi, ka tā bija vienošanās pēc mērķa. Šā pamatojuma pārbaude var ietvert gan jaunus pierādījumus, ar kuriem, piemēram, pieteicējs pret to iebilst, gan arī vēl citus pierādījumus sekojošiem iestādes pretargumentiem, kas tomēr šādus pieteicēja iebildumus varētu atspēkot.

Izskatāmajā lietā apgabaltiesa ir norādījusi, ka „lietā aplūkotajā tirgus dalībnieku elektroniskajā sarakstē ietvertās norādes par „iestrādēm” konkrētos iepirkumos varētu liecināt par, iespējams, citu vienošanos esību, kas kumulatīvi ar Pamatvienošanos varētu radīt konkurenci ierobežojošas vai deformējošas sekas. Līdz ar to arī šie apstākļi Konkurences padomei būtu jāpārbauda, novērtējot konkrētās vienošanās sekas” (*sprieduma 34.punkts*).

Senāta ieskatā, šis pašas apgabaltiesas pieminētais apstākļis par „iestrādēm” (kura tālāka analīze nebija veikta Konkurences padomes lēmumā tādēļ, ka tā neuzskatīja par nepieciešamu pierādīt iepirkumu regulējuma pārkāpumu katrā konkrētā iepirkumā) loģiski bija jāskata vienlaikus ar apgabaltiesas nodibināto faktu par starpzīmolu konkurences spiedienu vieglo pasažieru automobiļu tirgū Latvijā, jo arī tas šo starpzīmolu konkurenci raksturo konkrētās lietas kontekstā (iepirkumos). Respektīvi, ja jau tiesa apgalvo, ka starpzīmolu konkurences spiediens iepirkumos pastāvēja, tā nevar šo secinājumu izdarīt atrauti no apstākļiem un pierādījumiem, kuri liecina par pretējo.

[27] Pārlūkojot gan apgabaltiesas spriedumā citēto elektronisko saraksti, gan Konkurences padomes lēmumam pievienoto pārējo saraksti (sk., piemēram, 2007.gada 3.saraksti, 2008.gada 1., 3., 6.–8., 11.–14.saraksti utt.), Senātam pirmšķietami rodas priekšstats, ka šie pierādījumi var būt nozīmīgi, lai novērtētu starpzīmolu konkurences spiediena esību iepirkumos. Ja „iestrādes” iepirkumos ir tādas, ka tehniskā specifikācija jau pirms konkursa tiek sagatavota ar mērķi pielāgot to konkrētam zīmolam, tad nav jēgpilni apsvērt vispārējos starpzīmolu konkurences apstākļus Latvijas teritorijā. Tie nav būtiski, ja konkurences apstākļi ar vienošanos aptvertajos iepirkumos ir atšķirīgi, t.i., ja vienošanās ekonomiskais konteksts tieši iepirkumos uzrāda jau sākotnēji deformētu starpzīmolu konkurenci. Par starpzīmolu konkurences patieso līmeni tāpat var spriest no apgabaltiesas nopratinātā liecinieka Egila Blauberģa liecības. Senāts arī neuzskata, ka, lai šos konkurences apstākļus, ciktāl tie būtiski aizliegtas vienošanās esības pārbaudei, būtu noteikti jāveic izmeklēšana par katra konkrētā iepirkuma norisi: fakti ir būtiski tiktāl, lai saprastu, vai reāli pastāvēja apgabaltiesas sprieduma pamatā liktais fakts par starpzīmolu konkurences spiedienu iepirkumos.

Tāpat nevar nepamanīt pašu dīleru vietumis sarakstē minēto ieguvumu no vienošanās vai iespējamus zaudējumus vienošanās nepildīšanas gadījumā, proti, iespēju vairāk nopelnīt vai, tieši otrādi, nenopelnīt (sk. 2007.gada 1.saraksti, 2010.gada 14.sarakstes trešo daļu, 15.sarakstes otro daļu); arī tas runā pretim apgabaltiesas hipotēzei par starpzīmolu konkurenci kā iespējamās aizliegtās vienošanās atsvaru, turklāt jebkurā gadījumā var tikt vērtēts kā vienošanās patieso būtību raksturojošs.

Apgabaltiesa iepretim argumentam par starpzīmolu konkurences spiedienu arī nav pienācīgi analizējusi Konkurences padomes lēmumā ietvertos apsvērumus par iepirkumu īpašo kontekstu (iepretim parastai preču izplatīšanai) un pasūtītāja tiesības uz patiesi konkurējošu piedāvājumu saņemšanu.

Apkopojot jāsecina, ka apgabaltiesa, nepilnīgi noskaidrojot un vienpusīgi novērtējot vienu ekonomiskā konteksta apstākli (starpzīmolu konkurences spiedienu) un pilnībā izslēdzot Konkurences padomes ievāktos pierādījumus par to, ir pieļāvusi objektīvās izmeklēšanas principa pārkāpumu. Tas varēja novest pie nepareiza lietas izskatīšanas rezultāta, tādēļ spriedums arī šajā daļā ir atceļams.

[28] Senāts neuzskata par lietderīgu dziļāk analizēt Eiropas Savienības Tiesas praksi un arī Konkurences padomes iesniegto Eiropas Komisijas Konkurences ģenerāldirektorāta viedokli, lai šajā lietā izdarītu galīgu secinājumu, vai šāda veida aizliegtā vienošanās iepirkumos dīleru starpā būtu uzskatāma par tādu, kuras mērķis ir ierobežot konkurenci. Šāda jautājuma tālāka skaidrošanai šobrīd būtu hipotētiska un varētu izrādīties vispār nesaistīta ar izskatāmajā lietā pierādītiem apstākļiem.

Tomēr, atgriežoties pie pārsūdzētā apgabaltiesas sprieduma, arī šajā ziņā tas nesniedz pietiekamu atbildi, kādēļ konkurences deformēšana iepirkumos tikai viena zīmola ietvaros varētu nebūt konkurences ierobežojums pēc mērķa. Apgabaltiesa kā galveno apsvērumu „mērķa ierobežojuma” noraidīšanai norādīja konkurences spiedienu no citiem zīmoliem. Tomēr, ja šādu argumentu loģiski turpina un vispārina, tad būtībā jebkuras karteļa vienošanās gadījumā vajadzētu pārbaudīt vienošanās sekas. Proti, ja vien kartelī neietilpst pilnīgi visi konkrētā tirgus dalībnieki, vienmēr pastāv kaut kāds ārējs konkurences spiediens. Tas varētu būt stiprāks, var būt vājāks, taču parasti tāds ir. Taču līdz šim karteļa vienošanos gadījumā konkurences tiesībās nav bijis būtiski noskaidrot, vai šis konkurences spiediens būtu varējis novērst vienošanās negatīvās sekas. Tieši ar to atšķiras „mērķa vienošanās”, ka vienošanās seku pierādīšana nav priekšnoteikums pārkāpuma konstatēšanai.

[29] Apkopojot iepriekš izdarītos secinājumus, apgabaltiesas spriedums ir pilnībā atceļams un lieta nosūtāma jaunai izskatīšanai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 129.¹panta pirmās daļas 1.punktu, 348.panta pirmās daļas 2.punktu un 351.pantu, Senāts

nosprieda

atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2018.gada 22.novembra spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai;
atmaksāt *Heinz Wilke Autohandel GmbH* drošības naudu 70 euro.
Spriedums nav pārsūdzams.

R. Vīduša

V. Krūmiņa

I. Višķere